

Skýrsla framkvæmdastjórnar um starfsemi Rekstrarfélags Sarps árið 2020

Ársskýrsla flutt á aðalfundi Rekstrarfélags Sarps haldinn í Reykjavík 27. maí 2021.

Landskerfi bókasafna hf. hefur umsjón með rekstri Rekstrarfélags Sarps í samræmi við þjónustusamning milli Landskerfis bókasafna hf. (LB) og Rekstrarfélags Sarps (RS).

Formlegt samstarf félaganna hófst að frumkvæði RS haustið 2013 með undirritun þjónustusamnings til tveggja ára. Síðan þá hefur samningurinn verið endurnýjaður tvisvar. Núgildandi samningur gildir til loka september 2023.

Markmið samstarfs RS og LB er að samnýta aðföng, auka gæðaeftirlit með skráningu í Sarp, stuðla að betri upplýsingagjöf til eigenda og notendapjónustu auk þess að bæta aðgengi almennings að gögnum í Sarpi með því að gera þau aðgengileg í gegnum leitarvél, m.a. á vefnum leir.is. Í þjónustusamningnum felst að LB sér um daglegan rekstur, stjórnun og starfsmannahald félagsins, samningagerð, áframhaldandi kerfisþróun og notendapjónustu.

Í lok febrúar 2020 fluttu félögin í nýtt leiguhúsnæði í Katrínartúni 4. Það stóðst á endum að þegar flutningar voru yfirstaðnir var fyrsta Covid smitið staðfest á Íslandi og hættustig almanna virkjað. Sóttvarnir voru auknar á vinnustaðnum, komið var á fjarvinnu að hluta og fjarfundir og – viðburðir urðu daglegt brauð.

Stjórnun félagsins

Samkvæmt samþykktum RS er stjórnun félagsins tvíþætt. Annars vegar skal félagið skipað nú manna fulltrúaráði og skal formaður koma frá Þjóðminjasafni Íslands. Hins vegar skal ráðið kjósa úr sínum hópi þriggja manna framkvæmdastjórn. Meginhlutverk fulltrúaráðs samkvæmt samþykktum félagsins er að ákveða stefnu þess, kjósa framkvæmdastjórn og hafa eftirlit með starfsemi RS.

Aðalfundur Rekstrarfélags Sarps var haldinn 27. maí 2020. Á fundinum var kjörið fulltrúaráð sem skipuðu: Þorbjörg Gunnarsdóttir, formaður og Inga Lára Baldvinsdóttir frá Þjóðminjasafni Íslands, Anna Guðný Ásgeirsdóttir og Dagný Heiðdal frá Listasafni Íslands, Anita Elefsen frá Síldarminjasafni Íslands, Ágústa Kristófersdóttir frá Hafnarborg, Ásta Hermannsdóttir frá Minjastofnun Íslands Gerður Róbertsdóttir frá Borgarsögusafni Reykjavíkur og Haraldur Þór Egilsson frá Minjasafninu á Akureyri.

Fulltrúaráðið kom saman að loknum aðalfundi og kaus þriggja manna framkvæmdastjórn. Í stjórn voru kjörin: Anna Guðný Ásgeirsdóttir, formaður, Inga Lára Baldvinsdóttir, gjaldkeri og Gerður Róbertsdóttir, ritari. Varamenn voru kjörnir: Þorbjörg Gunnarsdóttir fyrir Ingu Láru, Dagný Heiðdal fyrir Önnu Guðnýju og Ágústa Kristófersdóttir fyrir Gerði. Anna Guðný hætti störfum hjá Listasafni Íslands 1. desember og tók Dagný Heiðdal varamaður hennar þá við formennsku í framkvæmdastjórn. Í febrúar 2021 dró aftur til tíðinda í stjórn er Þorbjörg Gunnarsdóttir kom inn í stað Ingu Láru Baldvinsdóttur sem hætti störfum á Þjóðminjasafni Íslands.

Fulltrúaráðið var boðað á fjarfund í september þar sem kynntar voru áætlanir vegna verkefnis um arftaka Sarps 3. Aðrir fundir voru ekki haldnir í fulltrúaráðinu á árinu.

Framkvæmdastjórn

Framkvæmdastjórn félagsins fer með æðsta vald í málefnum þess á milli funda fulltrúaráðs og aðalfundar. Meginhlutverk framkvæmdastjórnar samkvæmt samþykktum félagsins er að hafa eftirlit með rekstri þess og sjá til þess að skipulag og starfsemi sé í góðu horfi, að taka ákvörðun um veitingu notendaleyfa og setja gjaldskrá fyrir þjónustu félagsins. Gjaldskráin er þrepaskipt og tekur mið af ársverkafjölda aðildarsafns. Gjaldið hækkar á milli ára í takt við vísitölu neysluverðs. Gjaldskráin er aðgengileg á heimasíðu félagsins.

Framkvæmdastjórnin hélt alls 7 fundi á árinu 2020 og voru sumir þeirra fjarfundir.

Stærsta viðfangsefnið á árinu var undirbúningur og framkvæmd verkefnis um arftaka Sarps 3. Vinnan hófst á haustmánuðum með gerð verk- og tímaáætlunar. Fyrsta viðfangsefnið var samtal við forstöðumenn aðildarsafna RS í þeim tilgangi að búa til framtíðarsýn fyrir arftaka Sarps 3. Í samtalinu fólust tækifæri til að stilla saman strengi og finna sameiginleg markmið um skráningu í safnastarfinu almennt og hvernig Sarpur gæti mætt þeim þörfum. Afurðin var hagnýt og hnitmiðuð sýn sem er leiðarljós í þarfagreiningu fyrir verkefnið. Fjórir fundir voru haldnir og tóku samtals 33 forstöðumenn þátt í þeim.

Næst voru stofnaðir tveir vinnuhópar sem skoðuðu þarfir fyrir nýtt skráningarkerfi út frá tveimur sjónarhornum. Annars vegar út frá lykilatriðum skráningarkerfisins (innra starf) og hins vegar miðlunargáttarinnar sarpur.is (ytri þættir). Hóparnir funduðu samtals sex sinnum hvor á tímabilinu október til desember og skiluðu þeir greinargerðum um afrakstur vinnunnar. Þeir voru skipaðir sérfræðingum frá helstu sviðum safnastarfsins og bjuggu yfir yfirgripsmikilli þekkingu og reynslu frá mismunandi tegundum og stærðum safna. Lögð var áhersla á að rúm væri fyrir ólík sjónarmið í umræðunni og gafst það vel. Alls tóku rúmlega 80 manns þátt í vinnunni í gegnum vinnu- og rýnihópsfundi sem haldnir voru á fjarfundum. Afurð þarfagreiningarinnar er "Lokaskýrsla vinnuhópa fyrir þarfagreiningu arftaka Sarps 3" og er hún aðgengileg á heimasíðu félagsins á slóðinni: <https://landskerfi.is/kerfin/arftaki-sarps-3/arftaki-sarps-3>

Á árinu hófst samtal félagsins og safnaráðs um að RS aðstoði við lögbundið eftirlit safnaráðs með skráningarverkefnum sem styrk hljóta úr safnasjóði. Unnið var að verksamningi á milli aðila vegna málsins og var hann undirritaður á árinu 2021 og er til þriggja ára.

Starfsmannahald

Sveinbjörg Sveinsdóttir, framkvæmdastjóri LB, sinnti áfram starfi framkvæmdastjóra RS en sérfræðingar LB sinntu afmörkuðum verkefnum og ráðgjöf við RS í um 60% starfshlutfalli. Vala Gunnarsdóttir fagstjóri Sarps sneri aftur til starfa að afloknu fæðingarorlof í maí 2020 en Cecilie Gaihede hafði sinnt starfi hennar í afleysingu á meðan á orlofinu stóð. Cecilie snéri aftur til starfa í 70% starfshlutfalli í september í hlutverki verkefnastjóra fyrir verkefnið um arftaka Sarps 3. Ráðningin er til eins árs.

Bæði fagstjóri og verkefnastjóri eru starfsmenn LB en sinna alfarið verkefnum fyrir RS sem greiðir allan útlagðan launa- og launatengdan kostnað samkvæmt reikningi.

Rekstur RS

Félagið var rekið á grundvelli fjárhagsáætlunar sem samþykkt var í upphafi starfsársins.

Rekstrartekjur félagsins á árinu 2020 námu 41,7 millj. kr. og skiptast í tekjur vegna notendaleyfissamninga, kr. 40,3 m.kr. og styrk úr safnasjóði kr. 1,4 m.kr. Rekstrargjöld ársins voru 31,0 millj. kr. og skiptast í rekstrarkostnað kerfis 8,1 millj. kr., laun og tengd gjöld 11,8 millj. kr. og annan rekstrarkostnað 11,1 millj. kr. Hagnaður ársins er 10,9 millj. kr.

Eigið fé félagsins í lok árs 2020 er 47,9 millj. kr. og heildareignir 50,0 millj. kr. Þar af eru um 29 millj. króna bundnar í Þróunarsjóði sem settur var á laggirnar á aðalfundi félagsins árið 2017 en hann lítur sérstökum verklagsreglum líkt og kemur fram í skýringu 8 í ársreikningi. Tilgangur með sjóðnum er að gera félaginu kleift að leggja til hliðar fjármuni til að standa straum af kostnaði vegna stærri skreifa varðandi kerfisþróun Sarps og sarpur.is.

Nánari upplýsingar er að finna í ársreikningi RS fyrir árið 2020.

Af vettvangi kerfisþróunar, viðhalds og reksturs Sarps 3

Samningur er við fyrirtækið Prógramm ehf. um forritun vegna viðhalds Sarps 3 og þróunar og er vinnan unnin undir handleiðslu fagstjóra Sarps. Fyrirtækið Þekking sér um hýsingu Sarps og sarpur.is.

Á árinu voru kerfisuppfærslur, sem unnar eru í svokölluðum sprettum, alls sjö talsins. Hér var mestmegnis um minniháttar viðhald að ræða t.d. villulagfæringar og smærri viðbætur. Einnig fór fram áframhaldandi tiltekt í gögnum kerfisins. Er tiltektin liður í því að auðvelda vinnu þegar kemur að gagnaflytningum úr Sarpi 3. Skoðaðar voru færslur með tvískráð númer, tóm safnnúmer, listmuni án verkheita, færslur án undirskrár og fleira.

Aftur var sótt um styrk í safnasjóð haustið 2019 fyrir verkefnið *Birting myndverka í höfundarrétti á sarpur.is - samstarfsverkefni Rekstrarfélags Sarps og aðildarsafna Sarps* og fékkst styrkurinn árið 2020. Í desember 2020 var sótt um styrk í safnasjóð til að fá aðstoð við útlitshönnun og greiningu á þörfum fyrir vefskil og DAMS (e. Digital Asset Management System) kerfi fyrir arftaka Sarps 3. RS fékk styrk upp á 4 milljónir og verður verkefnið unnið á vormánuðum 2021.

Skráningarráð Sarps og skráningarhandbók

Skráningarráð Sarps hélt tvo fundi á árinu 2020, október og í nóvember. Hlutverk ráðsins, sem hefur verið starfrækt frá árinu 2015, er að stuðla að samræmingu og gæðum skráninga í Sarp. Meginverkefni ráðsins er umsjón með skráningarhandbók Sarps auk þess sem ráðið ályktar um álitamál sem varða skráningu. Á fundum Skráningarráðs þessa árs var rætt um Spectrum skráningastaðalinn, sem RS hefur kynnt sér, og aðkomu Skráningarráðsins að verkefninu „Arftaki sarps 3“.

Heimasíða skráningarráðsins er: <https://www.landskerfi.is/rekstrarfelag-sarps/samstarfsadilar/skraningarrad> og má þar nálgast fundargerðir frá fundum þess. Í ráðinu sátu árið 2020: Þorvaldur Böðvarsson frá Þjóðminjasafni Íslands sem formaður, Anna Lína Guðmundsdóttir frá Borgarsögusafni Reykjavíkur, Inga Lára Baldvinsdóttir frá Þjóðminjasafni Íslands, Nanna Þóra Áskelsdóttir frá Byggðasafni Akraness og Elín Guðjónsdóttir frá Listasafni Íslands.

Fjöldi notenda – nýir notendur - umfang gagnasafnsins – heimsóknir á vefi

Fjögur ný söfn bættust í hóp aðildarsafna á árinu 2020. Þau eru Náttúruminjasafn Íslands, Snjáfjallasetur, Steinshús og Ríkarðshús. Til tíðinda telst að nú eru öll höfuðsöfn landsins aðilar að Sarpi.

Greiðendur í lok ársins voru 59 talsins, þar af voru 38 með sameignaraðild að félaginu.

Smávægileg aukning í fjölda virkra notenda í Sarpi varð á milli ára. Í maí 2021 eru samtals 247 notendur skráðir með virkan aðgang á innri vef Sarps miðað við 241 virka notendur á sama tíma í fyrra. Þar af eru 11 notendur tengdir viðhaldi og daglegum rekstri kerfisins þ.e. ekki starfsmenn aðildarsafna. Um 81% eða 199 notendur voru með kerfisaðgang sem gerir kleift að

bæði lesa, skrá og breyta eldri færslum einhvers aðfangs í Sarpi (B – breytinga- og skráningaraðgangur). 25 notendur eða 14% eru með leyfi til að nýskrá en ekki breyta og lagfæra eldri skráningar, nema sínum eigin (S-skráningaraðgangur) og 4.5% eða 11 notendur voru einungis með lesaðgang að kerfinu (L - lesaðgangur).

Heildarfjöldi skráðra aðfanga í Sarpi þann 31. desember 2020 var 1.938.650 en var á sama tíma árið á undan 1.846.655 aðföng og svarar það til 5% nettó aukningar í skráningu á milli ára. Þar af eru 1.385.088 aðföng birt á sarpur.is í lok árs 2020, en voru 1.298.670 í árslok 2019 og er það um 6,7% aukning.

Fjöldi aðfanga sem birt eru á leitir.is í maí 2021 eru 1.380.558 aðföng en voru 1.305.589 á sama tíma í fyrra.

Heimsóknir á sarpur.is aukast ár frá ári. Á árinu 2020 voru heimsóknir 201.432 talsins en voru 145.563 árið á undan sem svarar til 38% aukningar á milli ára sem er meiri aukning á milli ára en áður hefur mælst.

Rúmur helmingur þeirra sem sækja vefinn sarpur.is heim, eða 58%, koma í gegnum ýmsar leitarvélar, til dæmis Google. 22% koma í gegnum samfélagsmiðla, 17% koma beint inn á vefinn við að slá inn sarpur.is sem vefslóð og síðustu 3% í gegnum tengla af t.d. heimasíðum safna, fjölmiðla og í vefpósti.

Á árinu 2020 bættust við 12 sýningar á sarpur.is. Alls eru því 66 sýningar í birtingu á sarpur.is en voru 54 árið á undan.

Kennsla og notendabjónusta

Ýmis kennslumyndbönd voru uppfærð á árinu og eru þau aðgengileg á Youtube-rás Landskerfis bókasafna og Sarps. Fleiri minnisblöð voru gerð en þau útskýra myndrænt ýmis atriði sem koma að skráningu, þau eru aðgengileg á þjónustusíðu Landskerfis bókasafna þar sem Skráningahandbókina er einnig að finna.

Á vef Landskerfis bókasafna, landskerfi.is er að finna þjónustuvef með fjölbreyttum leiðbeiningum um notkun Sarps auk verkbeiðnakerfis fyrir fyrirspurnir og hjálparbeiðnir frá starfsmönnum aðildarsafna Sarps. Mælt er til þess að starfsmenn stofni aðgang á vefnum til að fullnýta þá þjónustu sem þar er í boði og fá sem skjótust og best viðbrögð við þjónustuerindum. Um leið og aðgangur er stofnaður er mælt með því að notendur skrái sig á póstlista Sarps til að fá tilkynningar frá félaginu um uppfærslur Sarps, fyrirhuguð námskeið og fleira. Í maí á þessu ári höfðu 155 starfsmenn safna stofnað aðgang á vefnum en voru 146 á sama tíma árið áður.

Ein vinnustofa var haldin í upphafi árs í Katrínartúni og voru grunn- og framhaldsnámskeið haldin á Akureyri. Vegna Covid voru ekki fleiri námskeið haldin á staðnum en þess í stað var boðið upp á þrjú grunnnámskeið í formi fjarkennslu. Var þessari fjarkennslu mjög vel tekið og voru þau mjög vel sótt. Notendur lýstu ánægju með þetta kennsluform og þá sérstaklega þeir sem eru ekki af höfuðborgarsvæðinu.

Lokaorð

Mikið líf var í Sarpi á tímum samkomubanns. Söfn nýttu tímann til að skrá, setja upp sýningar og spurningakannanir svo nokkuð sé nefnt og mikil aukning varð í þjónustuerindum sem leysa þurfti úr. Að sama skapi sóttu landsmenn sarpur.is heim sem aldrei fyrr.

Á árinu 2020 hófst formlega vinna við þarfagreiningu vegna vals á arftaka Sarps 3 og gekk hún vel og mæltist vel fyrir. Vinnunni var framhaldið á árinu 2021. Stjórn og fulltrúaráð fóru yfir lokaskýrslu þarfagreiningarinnar og fengu óháðan matsaðila til að greina helstu leiðir við val á

nýju kerfi. Niðurstaðan varð sú að fýsilegast sé að kaupa eða leigja aðgang að tilbúnu erlendu kerfi að undangengnu útbóði. Þannig verði þróun og uppfærsla Sarps best tryggð þegar til framtíðar er litið. Til þess að þessi áform geti gengið eftir þarf að tryggja fjármagn vegna stofn- og rekstrarkostnaðar slíks kerfis. Vinna þarf fjárhagsáætlun og leita eftir styrkjum og fjárhagslegum stuðningi. Mikilvægt er að sú vinna gangi eins hratt fyrir sig og kostur er á til að tryggja samfellu í verkefninu.

Framkvæmdastjórn vill þakka fulltrúaráði og aðildarsöfnum Sarps fyrir gott samstarf á árinu. Sérstaklega skal skráningarstjóra Þjóðminjasafns Íslands, Þorvaldi Böðvarssyni, þakkað fyrir samstarfið og framlag hans til þróunar Sarps frá upphafi. Fyrrum stjórnarkonum Önnu Guðnýju Ásgeirsdóttur og Ingu Láru Baldvinsdóttur eru þökkúð góð störf í þágu félagsins á umliðnum árum. Að endingu eru Sveinbjörgu Sveinsdóttur framkvæmdastjóra, Völu Gunnarsdóttur fagstjóra og Cecilie Gaihede verkefnastjóra og öðrum starfsmönnum Landskerfis bókasafna færðar þakkir fyrir árangursríkt starf í þágu félagsins.

F.h. framkvæmdastjórnar Rekstrarfélags Sarps

Dagný Heiðdal, formaður
Gerður Róbertsdóttir, ritari
Þorbjörg Gunnarsdóttir, gjaldkeri